

# Pinacoteques dels museus catalans

## Museu de Montserrat

Jaume Mercadé i Vergés

### **L** A COL·LECCIÓ DE PINTURA DONACIÓ SALA ARDIZ

—“Papitu”, que els quadres ens trauran de casa!”. Poc es podia pensar el pare del gran col·leccionista Josep Sala i Ardiz, quan esverat per la dèria del seu fill en col·leccionar els millors quadres que sota el seu criteri seleccionador, fi i atinat, dels més assenyalats pintors del moment, i que adquiria assíduament a la Sala Parés, que anys després esdevindria, indiscutiblement, la millor i més extensa col·lecció privada de Pintura Catalana dels segles XIX-XX, i d'un valor incalculable.

En Josep Sala i Ardiz, nasqué a Barcelona el 23 d'octubre de 1875. De família acomodada, associats amb les Filatures Caralt, començà la carrera de metge, que hagué d'abandonar a causa de malalties. Va integrar-se en l'empresa de filatura, en la qual féu una estimable fortuna. Solter, misògam i gelós de la seva independència, tots el seus anhels en la seva dilatada vida, es concentraren en el col·leccionisme de pintures i en la bibliofília, arribant a posseir una biblioteca de dotze mil volums escollidíssims. Quant a pintura, es pot dir que recopilà una vasta col·lecció pictòrica molt representativa de la Renaixença Cultural de Catalunya a partir de les darrereries del passat segle.

Quan va començar la seva col·lecció, contava que els primers quadres que adquirí, fou a l'estudi del pintor Nonell, artista encara poc avaluat, i que li comprà tres quadres per mil pessetes, en dos terminis de cinc-centes. Això demostra la visió que tingué sempre envers la pintura de qualitat i de futur. Era l'any 1906.

Molt amic d'en Mir, Nonell, Casas i Rusiñol, ja que també era del barceloní barri de Ribera i compartien el veïnatge, no cal dir, doncs, que la major part de la seva col·lecció estava integrada per una bona selecció de les millors obres d'aquests pintors.

El seu pare, que no veia amb gaire bons ulls l'obsessió del seu fill, aviat es convencé, quan havent enviat uns quadres que li sol·licitaren per una exposició pintura catalana a Madrid i que constituí un gran èxit, li proposaren la compra per quatre vegades més del que li havien costat, i li digué: “Noi, compra tot el que vulguis, que ja no m'hi oposaré pas !”, i el resultat fou que li avançà a compte de l'herència, els diners que calien per comprar una gran finca a El Figueró, prop de La Garriga, on pogué col·leccionar tota la seva pintura.

El Sr. Sala, sempre fou reservat sobre el destí de la col·lecció després de la seva mort, però preveia que una col·lecció d'aquesta importància no podia ésser dispersada i que la seva destinació havia d'ésser un Museu públic, pensant sempre que les col·leccions aplegades pels homes que estimen l'art de debò, acaben a un Museu. De manera que un dia, exposà el seu desig de fer-ne donació a la Comunitat de Montserrat, com a contribució a favor del país i la cultura catalana, i que fos exposada en el nou Museu, que s'acondicionà en les sales situades sota el gran pati suspès projectat per Puig i Cadafalch, i que es remodelà en col·laboració

amb la Caixa de Barcelona.

La Comunitat Montserratina assumí la donació, en vida del donant, quan tenia 90 anys, el qual expressà, però, la seva voluntat de gaudir de la col·lecció fins haver finat, cosa que succeí fins el 15 de febrer de 1980, als 105 anys, o sigui, que no esdevingué patrimoni montserratí fins al cap de quinze anys de la seva donació oficial, on està exposada amb tota esplendorositat.

El llegat consta de dues-centes vint-i-vuit pintures i vint-i-vuit escultures. Els quatre pilars fonamentals, són Casas, Rusiñol, Nonell i Mir, molt ben representats en totes les seves èpoques. El conjunt global, malgrat algunes absències, no apreciades pel seu gust personal, i no obstant molt avaluades per la burgesia de l'època (Modest Urgell, Masriera, Pellicer, etc.),



JOSEP OBIOLS (1894-1967).  
*La petita que fa mitja* (1938).

és una magnífica representació de les darreres manifestacions de l'academicisme, el pre-impresionisme, el plein-air, el nou realisme, el modernisme, el noucentisme, i en menys projecció, les posteriors expressions de la pintura del nostre temps.

Sense seguir un recorregut continuat per les diverses sales del Museu, per altra part cronològicament i qualificativa excel·lentment exposades, concentrarem l'atenció en els autors i tendències.

El pintor més ben representat és Ramon Casas, amb vint-i-un quadres dels quals sobresurten diverses obres mestres efectuades amb la seva peculiar simplicitat, però amb resultats extraordinaris: "Després del ball", "L'hora del bany", "Madeleine, l'absenta", "La parisenca", i altres, s'han d'esmentar, així mateix, la "Plaça de toros de la Barceloneta", el primer impressionista-puntillista que es presentà a Barcelona, amb l'escàndol subsegüent, una vista del Club Nàutic, els auto-retrats, etc.

Seguim amb en Santiago Rusiñol, amb els quadres literaris "Núvol d'estiu", el sitgetà "El pati blau"; els temes parisencs de Montmartre, els dels carrerons, i el, magnífic d'ambientació, "Cafè de Montmartre", dos esplèndids mallorquins "Vall-demosa" i "Port de Sòller", i el granadí "El Generalife", entre altres.

Continuem amb Nonell, amb tretze quadres, cinc dels primitius poc coneguts però d'una considerable categoria, "Un pobre vailet", "Esperant la sopa" i tres de la colla del safrà. Vuit gitanes incomparables i d'extraordinària execució: "Consuelo", "La Xata", "Lola", "Gitana vella", etc.

L'altre màxim exponent de la Pintura Catalana, i de la col·lecció, és Joaquim Mir, també amb tretze obres, algunes de les quals són autèntiques obres mestres d'aquest pintor: les mallorquines "La Cala Sant Vicenç", amb la

sumptuosa exuberància d'acolorit, la wagneriana "Cala Encantada", i els "Reflexos", els magestuosos montserratsins, els lírics de Tarragona, i l'incommensurable "Alforja", que per la seva intensitat i valentia en el color, és sens dubte una de les obres cabdals de la trajectòria del pintor.

A part d'aquestes quatre sales, hi ha una àmplia representació de diversos pintors de projecció excepcional en la història de la nostra pintura.

Joaquim Vayreda, amb tretze quadres molt representatius del seu estil plen-airista olotí, destaquen: "Vaques a sol ixent", "Fajol florit", etc. De l'escola olotina, segueixen, Melcior Domenge, Iu Pasqual, Galwey, i l'extraordinari "Aplec", de Berga i Boix, precursor dels nostres pintors ruralistes locals sabadellencs.

Mereix menció especial el pintor Francesc Gimeno, amb el famós quadre titulat "El nen i el

gos", el vertader títol del qual era "La petita i el seu companyó", i que es considera, segons Rafael Benet, una de les millors teles de la pintura catalana de tots els temps. Molt es podria glossar sobre la sublimitat d'aquesta obra, comentari que mereixeria un ampli espai. Després de passar desapercebuda, fins i tot rebutjada en el Nacional de Madrid, el Sr. Sala comprà el quadre a la Sala

Parés per 3.000 pessetes, el 1927, després de la mort de l'artista. Del mateix es poden contemplar "Sant Pol de Mar, i l'esplèndid "Aigua-blava", amb unes ombres plenes de color.

El pintor militar Cusachs, especialista en cavalls i soldats, amb dos quadres, un dels quals, "Hipòdrom", és un dels rars que no hi intervenen equins ni milícia, i potser és una de les millors obres de la seva producció.

Martí i Alsina, també hi és força present, amb 15 quadres, remarquem entre altres,



RAMON CASAS (1866-1932). *Després del ball* (1899).

**MONISTROL**  
CINE FOTO

Fotografia - Cinema

Passeig de la Plaça Major, 4  
SABADELL

TOT EN MARCS

**MARC**  
Sala

TORRIES I BAGES, 13 - T. 726 49 55 - 08201 SABADELL

**MONISTROL**

Passeig de la Plaça Major, 6  
Telèfon 725 49 25  
SABADELL

l'auto-retrat i el petit retrat del seu fill. No podem deixar per alt, l'únic Fortuny de la col·lecció: "El venedor de tapissos", una filigrana fortuniana molt representativa del seu gènere marroquí, i els dos Picasso primitius: "El vell pescador" comparat a un Velàzquez, i pintat a Màlaga quan tenia catorze anys, i "L'escolà", pintat ja a Barcelona als quinze anys. Destaquen també el dibuix de Dalí "La noia dels rulls", Anglada Camarasa amb el superior "Champs Elysées", Pidelaserra, amb obres parisenques molt remarcables i Ricard Canals: "Baile castizo" i "Maternitat", d'intenses tonalitats renoiranes, escollides obres d'aquest pintor.

L'enumeració exhaustiva dels quadres i autors, ens comportaria una extensió que no disposem, i és llàstima, ja que cada obra mereix un comentari adient. No obstant, i resumint, citarem entre molts d'altres, Roig Soler, Meifrèn, Brull, Llimona, Baixeres, els noucentistes Sunyer, Torres Garcia, Manolo Hugué, Xavier Nogués ("Entre sardana i sardana") i Feliu Elias; segueixen Domènec Carles, Mompou, Rafael Benet, Joan Serra, Jaume Mercadé i Queralt, Olga Sacharof, Bosch Roger, Rafael Llimona, Sisquella, Josep Obiols ("La nena que fa mitja"), Pruna, Villà, Mallol Suazo, Humbert, i bastants més.

I acompanyant els autors catalans, hi ha una reduïda representació d'artistes com Darío de Regoyos ("Pollets"), Joaquim Sorolla, amb un magistral "Brollador" i Zuloaga amb una "Manola" de bona execució. Acaba de completar la mostra, una secció d'escultures dels autors, Llimona, Manolo Hugué, Canyas, Viladomat, Rebull, Casanovas, Dunyac, Maria Llimona, i algunes peces barroques d'antiquari.

Aquesta col·lecció, reflecteix la realitat artística d'aquell moment, i el magnífic ull per seleccionar pintura, que evidencià sempre el Sr. Sala

Ardiz, deixant com a patrimoni al poble català i mantingut per la Comunitat de Montserrat, un llegat artístic i cultural de primera magnitud, digne d'ésser contemplat reverenciosament.

Junt amb aquestes obres exposades, a més, s'hi adjuntà posteriorment el llegat d'un altre insigne col·leccionista, en Xavier Busquets, el qual féu donació d'una interessant representació de pintura impressionista i post-impressionista francesa, solucionant, feliçment, una llargament lamentada mancança d'aquests corrents pictòrics en els Museus del nostre país. S'exhibeixen obres d'artistes importantíssims com Monet, Sisley, Degas, Renoir, Pissarro, Gris, Rouault, Chagall, Braque, Poliakoff, i altres, el comentari de les quals mereixerien un altre espai. També és interessant i contempladíssim pel públic, el quadre de Dalí "El bodegó del pa".

No podem deixar de citar, evidentment, la

mostra de Pintura Antiga, amb obres de El Greco, Berruguete, Morales, Caravaggio, Tìepolo i Luca Giordano, entre altres interessants dins la pintura dels segles XIII al XVIII.

Igualment es mereix arrodonir la visita, amb la contemplació de les Sales d'Arqueologia de l'Orient Bíblic, la d'Orfebreria, i la Nigra Sum, iconografia de la Mare de Déu de Montserrat, al llarg dels segles.

El Museu de Montserrat és, indiscutiblement, una excepcional mostra, reconeguda com la més important i completa de l'art català modern.

Recomanem als apassionats per l'art, i totes les seves manifestacions, la seva atenta visita.



FRANCESC GIMENO (1858-1927).  
El nen i el gos (1891).

MUSEU DE MONTSERRAT  
Monestir de Montserrat  
Telf. 835 02 51 - MONTSERRAT

*Cafes*  
**pont**

Avda. Rafael Casanova, 38 • 08206 SABADELL (Espanya)  
Tel. (93) 726 62 22 • Fax (93) 727 00 60

MODA EN PELL I PELLETERIA

Il·lenc Caballé

Escola Industrial, 22 pis • Tel. 725 75 59 • SABADELL

**LANGUAGE MARKET**  
CENTRE D'IDIOMES

Passeig Plaça Major, 57 entresol  
Tel. 726 50 38 • 08201 SABADELL